

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Elnöki megnyitó beszéd.

Elmondta Nyíregyházán 1916. szept. 22-én a közép-szabolcsi egyházmegyei gyűlésen **Görömbel Péter** esperes.

Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés!

Midőn az Isten segedelmével egybesereglett egyházmegyei gyűlési tagokat — e nehéz időben elnöktársam az egyházmegyei gondnok úr és a magam nevében is üdvözölni szerencsém van, csak az igazság és a történelmi hűség szempontjából kívánom igen röviden, csak néhány szóval leszögezni, hogy 1914 aug. 1. óta, tehát immár 26 hónap óta még mindig a leírhatatlan mérveket öltött s az egész ismert világot megrendítő világháború forgatagában élünk; hogy életünk, kedveseink, fiaink, rokonaink, barátaink, összes hazánkfiainak élete, vagyona, mindenünk a vaksors játéka. Az Erdélyből, az alattomos román támadás folytán menekült honfitársainkra gondolva pedig eszünkbe jutnak azok a kétszáz év előtti szomorú viszonyok, a kuruc-labanc háborúk, midőn itt vidékünkön is egyes templomok (Pl. a kéki és besztercei) kirabolhattak; az Eklésiák szent edényektől megfosztattak; (A nagykallói református egyház története 30—35. l.); a traktus vagyonát, irományait — hogy a pusztulástól megóvhassák — a föld gyomrába rejtették, elásták; midőn még keresztési Berhidai Mihály bátori lelkész, utóbb a traktus esperese is részt vett a hadakozásban. (Egyházmegyei levéltár.) Igenis nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés! Erdélyi testvéreink egyrésze már kiürítette e keserű poharat s ide menekült hozzánk! holott mi is még mindig a legnagyobb aggodalmak s viszontagságok között élünk. Mert habár pl. egyik egyházmegyei tanácsbíránk, — Nánássy Andor — Istennek hála! ha sebesülten is, de hosszú szabadságra hazabocsátott, egy másik tanácsbíránk, — gróf Degenfeld Pál — még mindig hadi kötelékben van. Lelkésztársaink közül ketten — Adorján István nyíréthi

és Nyerges Ferenc nyirpazonyi lelkészek. — tanítóink közül — amennyire kipuhathattam — 23-an, részint a harctéren küzdenek, részint hadifogságban sinylenek, nem is említve a hazaért hősi halált halt derék tanítókat; de akiről hivatalos adataink még szinte nincsenek. Azonban elmentek, oda vannak az egyes gyülekezetekből a lelkészek s tanítókon kívül a gondnokok, presbiterek, előhaladott korú emberek, a családapák, a fiak, sőt esetenként az apával együtt két-három, sőt négy fiú is, a megtámadott haza védelmére! E miatt, fájdalom! sok helyütt üresen maradtak a családi hajlékok, a lakóházak; fennakadt a munka, szántatlan-vetetlen maradtak a földek, ezekhez járul a mostoha időjárás, előbb az esőzés, a vizár, utóbb a szárazság és a soha nem hallott drágaság! Azonban e nyomasztó viszonyok között is bízunk igazságos ügyünk, önvédelmi harcaink diadalában, az igazságos Istenben, hőselkü, vitéz fiaink, testvéreink s dicső szövetségeseink erős karjaiban, továbbá a front mögött, az itthon levők önmegtartóztatása, kitartása, áldozatai s elszántságában. Mert csakis így történhetett meg eddig is, hogy a megfeszített munka, kitartás, önmegtartóztatás mellett az ellenség által tervbe vett kiéheztetés, Istennek hála! a mai napig nem sikerült; templomainkban az istentiszteleti rendtartások fennakadás nélkül végeztettek; iskoláinkban a tanítás részint helyettesítés, részint osztályösszevonás, részint a lelkészek segélyével, az elmúlt iskolai évben (1915—1916) az egy nyírmihálydi iskolát kivéve, — hol helyettesítést beállítani nem sikerült, — habár hézagosan is, teljesített. Egyedül az egyházmegyei leánynevelde — az internátus — maradt immár a harmadik iskolai évre is zárva, a jobb idők, a békésebb viszonyok beálltáig! Aggodalmunkat növelte az utóbbi időkben az a körülmény, hogy vezetőink ezekben a nehéz időkben is kicsinyes, talán nem is időszzerű kérdések felett patvarkodtak, versengettek, viszálykodtak, s attól lehetett tartani, hogy a

pártviszály, mely mint veresfonal húzódik keresztül magyar hazánk ezer éves történetén, veszedelembé sodorja hazánkat és nemzetünket; azonban a legutóbbi napokban nagy megnyugvással tapasztalhattuk, hogy a vezetők hazaszeretete, bölcsessége, önmérséklete és önmegtartózkodása — úgy látszik — már elhárítja aggodalmainkat, megszünteti félelmünket. És nagyon helyesen! Hiszen összetartásra, az egyetértésre példát adnak mindnyájunknak a fronton egy vonalban harcoló vitéz katonáink, a különböző nemzetiségekhez tartozó; de a lövészárokokban és a csatásorban a magyarokkal együtt küzdő németek, szászok, oláhok, tótok, stb., sőt az egy rajvonalon felvonuló szövetségeseink: németek, bolgárok és törökök is. Meg kell, hogy nyugodjunk, kell, hogy egyetértünk, összetartsunk és együtt haladjunk akkor, mikor a dicső német nemzet zseniális fiainak (Hindenburg, Mackensen) vezérlete mellett, az együtt küzdő szövetséges seregek olyan dicső győzelmeket vívnak ki, minőkről legutóbb is olvashattunk. Istennek hala! úgy látszik, hogy most már meg is nyugozunk és bizodalommal, rendíthetetlen erős hittel s tántoríthatatlan reménységgel várjuk a régen óhajtott békét, melyért templomainkban, családi hajlékainkban, magános óráinkban, titkon is, nyilvánosan is olyan buzgón és meleg kebelvel imádkozunk s melyért olyan elszántsággal, halálmegvetéssel, önfeláldozással küz-

denek a mi hős fiaink s dicső szövetségeseink; mivel ettől az áldott békétől reméljük, hogy szeretett Magyar Hazánk és nemzetünk határait esonkítatlan épségben megtartva, megőrizve, zavartalan nyugalmat, jólétet, boldogságot talál az ezeréves magyar nemzet, ezen az olyan sokszor vértel áztatott és verejtékkal öntözött földön s ilyen biztos kilátások között halad tovább e második ezredévben, fiainak polgárainak javára, boldogítására, szövetséges társainak támogatására, a népek, nemzetek előmenetelére, az összes emberiség hasznára, Istennek, a nagy alkotónak dicsőségére! Ebben az édes reménység- és boldogító hitben, a mai napra meghirdetett egyházmegyei közgyűlés tagjait elnöktársam az egyházmegyei gondnok úr és a magam nevében is, ismételtelen szívéllyel, szeretettel üdvözölve, az egyházmegyei közgyűlést megnyitottnak jelentem ki.

Egyház

A szatmári református egyházmegye őszi közgyűlése.

A szatmári református egyházmegye őszi közgyűlése az alkotó tagok közepes érdeklődése mellett folyt le Szatmárnémetiben, folyó hó 5-én.

A tárgysorozaton a szokottnál jóval kevesebb

Tárca

Ócska palást.

Ócska palást, mely már szolgálni nem mégyen,
Künn lóg a fogason, őszi verőfényen.
Noha kopott, fakó s megrokkant gazdája,
Mégis azért van, ki gondot visel rája.
Hogy vén lett a gazda s palást-takarója,
Tiszteletes asszony annál jobban óvja.

Rozoga jószágnak nem viselik gondját;
Ócska ház falait lehordják, elbontják.
Itt megfordítva van, becsesebb a régi;
Ó-palást, vén ember drágábbak *Őnéki*.
Szent emlék a multból, visszatérő álom,
Feltve őrzött kincse e bűnös világon.

A tűnő életnek rögös útját járván,
Visszaszáll a lelkem gondolatnak szárnyán
Elviharzott idők ködös távolába,
Mikor jártam nehéz életiskolába.
Ha a világ bántott: a palást megvédett,
Alatta találtam biztos menedéket.

Oh! sok fájdalommal volt teher az élet,
Amíg a vágy, álom mind, mind szomorú lett,
Mégis, elmúlt évek! visszasóhajtalak;
Gyönyör volt küzdeni a szent palást alatt.
Noha gonddal, bajjal kellett vívnom harcot,
Szép volt az az élet, bár gyakran viharzott.

Beh kár, hogy az idő elzúgott felettünk
S te, én mindaketten már megöregedtünk!
Pedig mikor gyöngé, erőtlén volt testem,
Mert a lélek kész volt: kétségbe nem estem.
S nem éreztem, ócska palást! a terhedet,
Ah, most már nehéz vagy, hogy vállam nem feded.

Erdélyi Imre.

Szállongó levelek.

Kedves B...! Joggal mondják, hogy a bizonytalanságban az a rossz, hogy csak félig öli meg az embert. A felholtnak pedig megbénul a szellemi és erkölcsi ereje és képessége. Keressük hát a korunkat jellemző bizonytalanságból kivezető utat. Azt az utat, melyen nemzetünk és egyházunk boldogulását előbbre vihetjük. Eszembe jut a régi mondás: „légy egészen

ügy volt, de volt közöttük nem egy, amely különösebb vitát idézett elő. Ilyen volt mindenek felett a szatmárnémetii leánynevelő-intézetek korszerű fejlesztésének a kérdése. Az eszmecsere utoljára is azzal végződött, hogy az egyházközségek köteleztettek arra, hogy 5 éven át a lélekszám szerint fejenként 3—3 fillért fizessenek az intézetek fejlesztése céljára; a lelkészekről pedig elvárja az egyházmegye, hogy adakozzanak ugyanezen célra tehetségük mértéke szerint, mint ahogy már a győrteleki egyház és lelkésze cselekedte. Ezenkívül az intézetek fenttartótestülete adakozásra hívó körlevelet bocsát ki a volt tanítványokhoz és a protestáns nőnevelés barátaikhoz.

Rövidebb tárgyalás rendén emeltetett a belhivatalnokok temetési stólája s így egyházmegyénk területén megszűnik az a képtelenség, hogy például a kántor 1 K. mond: egy koronáért temessen tél idején is. A háborús segélyezés indokából felkérjük a kerület útján a konventet, hogy kivétel nélkül minden lelkésznek bármi forrásból juttasson drágasági pótlékot és pedig annyit, mint amennyit élvez azonos minőségű egyéb tisztviselő. Addig is pedig, míg ehhez hozzá juthatnánk, utasítottak a nagybányai egyházmegye példájára gyülekezeteink, hogy 20%-os drágasági pótlékot más forrás híján még ideiglenes kölcsönből is adjanak lelkészeiknek oly megjegyzéssel, hogy a már ily célra máshonnan nyert, vagy nyerhető segélyek a 20%-ot tevő pénzüsszegbe

beszámítandók. Avégből is felkérjük kerületünket, hogy esetleg kihasználatlanul levő alapjaiból, vagy bárhonnán juttasson a siralmas anyagi helyzetben tengődő, elaggott özvegy lelkésznék részére olyan állandó segélyt, hogy nyomorúságuk valahára véget érjen.

Az esperes időszaki jelentésének tárgyalása kapcsán egyházmegyénk 1894-től számított történetének a reformáció 400-ados évfordulójára megírásával 300 kor. tiszteletdíj mellett megbízott Juhász László győrteleki lelkész.

Örvendetes tudomásul vétetett, hogy több egyházunkban a legácjó visszaállított; a tanügy, számadás-ügy a viszonyokhoz képest türethető rendben van; Bálteky Lajos szatmári, Pótor Elemér csengeri lelkész tanácsbíróvá választott s bennök igen értékes erőket nyert egyházmegyei vezérkarunk.

Mintegy 60 ügy elintézése után a fehér asztalhoz gyülekezettünk, hol azonban a háború kezdete óta bevett szokásunk szerint szellemes köszöntőknek se szabad hangzani.

Délután bíróságunk gyűlésezett, ha úgy tetszik: „ülésezt”. Mindössze 4 bírósági ügy volt, ezek közül is 3 jelentéktelen. A negyedik utóhangjául jelentkezett a belhivatalnokok természetbeli fizetése megváltásának kérdése. Ezzel kapcsolatban jó reménységgel várjuk a zsinati törvényhozás ide vágó bölcs intézkedését, mint a mának valóságát, hogy

azzá, ami vagy és boldogulni fogsz.“ Vagyis az ide-oda kapkodás helyett rántsa ki magát az ember a bajból az Isten által adott különös képességeivel. Melyek a magyarnak ezen jellemző nemzeti tulajdonságai, amelyekből valami jó származhatik manapság? Hermann Ottó: A magyar nép arca és jelleme című munkájában mondja, hogy a magyar méltóságos, uraskodó, komoly, hallgatag, tisztességtudó, bátor, önérzetes, nem alázatoskodó, lovagias, sohasem alattomos, nem titkolódzó, költői hajlamú, született szónok, szemlélődő, sőt álmodozó, pártoskodó és pörlekedő, józan, semmin sem csodálkozó, éleseszű, de a folytonos, iparkodó munkának nem embere. — Látni való tehát, hogy a magyar alkotásánál fogva alkalmas a benső, a lelki élet élésére. Ezért fogadta el a keresztyénség tisztultabb formáját a reformációban; vérvé lett ez a vallás, mert a magyar lélek vallási tekintetben is szereti azt, ami szabatos, világos, arányos, minden túlzástól mentes; inkább az észére bízza magát, de a pietizmus és miszticizmus bármely fajtája szabad lélekzetvételeiben gátolja és fojtogatja. — Amennyiben tehát hibáink mellett vannak kiváló képességeink is, ezeken kell alapulni és kifejlődni a jövőnk, megújult életünknek. — A mi vallásunk az egyedül alkalmas arra, hogy a magyar jellem kiválóságait nemzet-

fenntartó erővé nemesítse, a magyar jellem hibáit pedig gyógyítsa. Úgy látom tehát, hogy a lelkipásztorok és gyülekezete lélekben erős tagjainak az a feladatuk, hogy forrása legyenek annak az életnek, amely az érzületnek tisztasága és nemessége által ébresztgetvén a lelkeket, kész kézzel és kész lélekkel jobbitja a külvilágot is, terjesztgetve abban a lélek birodalmának határait. Szóval az a gondolatom, hogy a magyarságért úgy tehelünk legtöbbit, ha a lelki élet élésére teremtett magyart a lelkén keresztül ragadjuk meg és kezdünk vele valami nagyot. Ezen az úton járnak a poéták, tudósok, művészek, a lelkipásztorok, az élet igaz megértői, elősmervé munkatársakul azokat is, akik népünket gazdaggá szeretnék tenni, hogy így legyen boldog. Szerintem azonban ezen a téren népünknek csak egy kis töredékével lehetne valamire menni, míg nagyobb része menthető meg a sülyedéstől értelmének és megösmerő képességének fejlesztésével, erkölcsi érzése ébresztgetésével. Mert nem az anyagi, hanem a lelki világban van az a pont, amelyen megállva, a következő évezredekben is nevetni fogjuk a pusztulásunkra törőket. Ezekért tartom a lelkipásztori hivatást mindenekfelett fontosnak és gyakorlatilag is hasznosnak, egyházunkat pedig nemzetünk őrző angyalának.

evangéliomi egyházunk jövőjén a szeltire tapasztalt huzakodások s az ezek által veszélyeztetett lelki élet veszedelme miatt aggódo lelkünk megnyughassék.

G. Szabó Mihály,
em. aljegyző.

Iskola

Az Országos Református Tanár- egyesület munkássága.

Az Országos Református Tanár egyesület esendben, de buzgó igyekezettel ez iskolai esztendőben is folytatja működését. E hónapban már két igazgatósági gyűlést tartott, melyen több fontos tárgyról tanácskozott és hozott határozatokat. Így pl. akciót indított egy prot. szellemű s irodalmi színvonalon álló, illusztrált *ifjúsági hetilap létesítésére*, melynek hiányát nagyon érezzük. Ecélből rendkívül kívánatos az anyagi és szellemi erők tömörítése, miért is a tanár egyesület megkereste a Magyar Prot. Irodalmi Társaságot, valamint a Kálvin-Szövetséget, mellyel több evangéliomi ifjúsági egyesület működik közre — hogy vállalva hozzák létre a múlhatlanul szükséges ifjúsági lapot. Mindenekelőtt a kölesönös tájékoztatás vegett és a tervezet elkészítésére a tanár egyesülettel együtt küldjenek ki egy közös bizottságot. A tisztántúli református egyházkerület is kimondotta legutóbbi

közgyűlésén, hogy hajlandó a lapot anyagilag és erkölcsileg támogatni. Kész lesz erre, kétségkívül, a többi egyházkerület is s ily módon meg lehet indítani a rég sovárgott prot. ifjúsági heti lapot, melyre a *Szövétnek* megszűntével kétszeresen vágyódunk. Ifjúságunk ebben a rettenetes háborúban is kimondhatatlan hasznát látná.

A tanár egyesület az *Erdélyből menekült és idegenben bujdosó, mindenüket vesztett református kollégium tanárok ügyét* is felfogta s tőle telhetőleg iparkodik rajtuk, szorult helyzetükben, segíteni. Eddig 600 korona pillanatnyi segélyben részesítette azokat, akiket a mostoha sors súlyos anyagi körülmények közé sodort. A segítestől, ahol annak szüksége fennforog, ezután sem vonja vissza magát. Talán sikerülni fog más oldalról is segélyt eszközölni ki a menekült református tanárok számára s így könnyíteni némileg nehéz sorsukon.

Elhatározta továbbá az egyesület igazgatósága, hogy a *nyugdíjas tanárok*, valamint a tanári özvegyek és árvák érdekében fölterjesztést intéz a tanügyi kormányhoz hadipótlék adása tárgyában, miután a naptól-napra fokozódó s már csaknem elviselhetetlen drágaság reájuk is nagy súllyal nehezedik. Az elnökség e tárgyban előzőleg puhatolózni is kíván a miniszteriumban.

A folyó 1916. év második felére megjelent állami fizetésekiegészítési (rangsor) kimutatásból örömmel győződött meg a tanár egyesület igazgatósága, hogy

H valóban igaz, amit nemzetünk jelleméről mondok és helyesen jelölöm meg az utat, amelyen képessegenk útmutatása szerint járnunk kell, akkor a vérbeli magyar éles ellentétben áll napjaink fölfogásával, amely fölfogás csak az anyagi világ sikereit tartja kívánatosaknak és így minden gondja és erőfeszítése azok elérésére irányul. — De mi annak a nevére esküszünk, aki azt mondotta: „az én országom nem e világból való.” Korunk ellenkező áramlatai dacára is küzdenünk kell hat a Krisztus országáért, még pedig minden gondolatunkkal és minden munkánkkal.

Nem tagadom kedves B...! hogy ez a program egészen „papos”, ahogy szokták mondani. Ha nem volnék lelkipásztor, akkor valóban nemzetem gazdaggá tételét látnám ama legfőbb célnak, melyért nekem is élnem kell. Azonban a Gondviselés úgy szabta meg az életútamat, hogy én sóha meg nem szünöm hangsúlyozni: „Krisztussal mindent, nélküle semmit”. És ez a gondolat éltet, hogy e szavaknak meghallgattatásra kell találniok, mert Isten is úgy elkotta a körülöttem élők lelkét, hogy alkalmas talaj legyen az ige befogadására és annak megértésére, hogy önmagunk ellen vétkezünk, ha életünkben a vezető szerep nem kizárólag az evangéliomé. — Amikor Péter apostol Krisztus hívására kilé-

pott a hajóból és a viharos tengeren járt (Máté 14. 30.) egyszerre csak elkezdett sülyedni. Péter, a jóúszó (Ján. 21. 7.) halász sülyedt, mert a tekintete lesiklott a Krisztusról és csupán csak a vihart látta, meg a veszedelmeket. Így jártunk bizony mi is. Bárcsak a sülyedésünk az emelkedésünk kezdete lenne, mint Péternél is az volt. Bárcsak visszanyernök mi is a Krisztussal való közösséget és egységet, ami után lelkünk sovárog.

Lesiklott népünk tekintete a nagy viharban a Messiterről. Csak a bünt, félelmet, bizonytalanságot látjuk és ezért gyengülünk, pedig erősödnünk kellene. Ha a lelkünk elernyed és üres lesz, semmi sem óv meg a sülyedéstől. Nem segít rajtunk semmi kívülről, idegen kézből jövő segítség, csak a Teremtő által adott képességeink használata.

Megállok ennél a gondolatnál, mert azt vélem hogy a Krisztus nyomdokain való járásra parancsolóbb alkalom ritkán ajánkozott nemzetünknek és egyházunknak, mint napjainkban. Sőt ez isteni hívás hasonlatos egy *ultimátumhoz*: vagy hódolunk neki, vagy elveszünk. De mi élni akarunk és ennek az akaratnak az útját senki el nem zárhatja előttünk. Vezessen ezen az úton a bölcs és igaz Isten, akinek szolgálni: szabadság!

Budai Gerson.

az igazgatók és tanárok megfelelő harmadolására nézve tett fölterjesztésének kellő fogantatja lett. A pénztárnok azon jelentését is örömmel fogadta, hogy a *tagsági díjakkal* hátralékos tagoknak a hátralékok befizetésére történt többszöri felszólítása szép eredménnyel járt, amennyiben több, mint 1000 korona folyt be e révén az egyesület pénztárába. A folyó évi tagsági díjak befizetése is megnyugtatólag vette kezdetét. A tagok a nehéz viszonyok között is híven teljesítik e rendbeli kötelességüket.

E napokban tesz fölterjesztést az igazgatóság a református *tanári status új harmadolása tárgyában* és egy *sérelmi ügyben*, amely a békési főgimnáziumban történt, ahol a miniszter egy megválasztott új tanárnak egy évig nem akar fizeteskiegészítést adni.

A népiskolai fogalmazás tanításáról.

I.

Ez iskolai évi első gyűlésünkön tanítótestületünk megbízott engem, hogy a fogalmazás tanítását tegyem tanulmány tárgyává s arról a legközelebbi gyűlésünkön tartsak előadást. Megtartott szabad előadásomból közlöm az alábbiakat.

A népiskola összes tantárgyai között talán egy sincs, amely annyi bírálatnak és kifogásnak volna kitéve, mint épen a fogalmazás. — Ahány tanító, vagy mondjuk tanítótestület, annyiféle a fogalmazás anyaga. Ahány iskolalátogató, annyiféle a kifogás, annyiféle a kíváncsi.

Tanulmányom célja, hogy lehetőleg egyöntetű eljárást állapítsunk meg úgy a külalak, mint a feldolgoztandó anyag tekintetében, hogy a kifogásokat megelőzzük és lehetőleg megszüntessük.

Általános szokás, hogy a sorszám után azt írattuk: Feladat, vagy Gyakorlat, vagy Feladvány. — azután Kidolgozás, vagy Megfejtés stb.

Ezt mind teljesen feleslegesnek vélem. E tekintetben ajánlom, hogy fogadjuk el a budapesti tanítótestület által követett azon eljárást, hogy a sorszám után mindjárt a fogalmazvány címet írattuk, vagyis az imént elősorolt feliratok egyszerűen elmaradnak, mint felesleges szószaporítások.

Hogy a fogalmazás anyagát miként dolgoztassuk fel, azt itt nem írom le. A Tanterv és Utasítás kimerítően foglalkoznak ezzel, de meg ez a tanítónak oly egyéni tevékenysége, melyet paragrafusokba szedni tulajdonképpen nem is lehet, ez annyira a gyakorlat és a rátermettség eredménye.

A fogalmazás befejeztével a növendékek írják oda a dátumot, vagyis hogy hol és mikor írták, továbbá a nevüket, annak jelzésével, hogy hányadik osztályosok. Így szokják meg, hogy ha majd az iskolából kikerülnek

is, az írásuk alá mindig odairják a nevüket. Így csökkentjük a névtelen leveleknek manapság is nagy számát.

A fogalmazás tanítás ellen felhozott kifogások második része az anyag ellen irányult. És valljuk meg őszintén, nem minden alap nélkül. A fogalmazások legnagyobb része egy kaptafára ment. Egyszerű mondatok: A nap világít. A csillagok ragyognak. Majd: Helyhatározóval bővített mondatok. Okhatározóval bővített mondatok. Alanyi mellékmondatok. Időhatározói mellékmondatok stb.

Ezeket a nyelvtani dolgokat írtuk fogalmazványunknak. Hogy pedig ezeknek kevés képző hatása van, azt felesleges bizonyítanom.

Mert mi a fogalmazás célja? Egyszerű szavakkal kifejezve az, hogy a gyermek értelmesen tudjon beszélni s értelmesen tudjon írni. Ha egy tárgyról 3—4 mondatot ír is, az nem baj, csak azt értelmesen és helyesen írja le. Ez az, amire a növendéket a népiskolában képezni kell. Erre pedig, mondjuk meg őszintén, az imént említett nyelvtani mondatok íratása nem alkalmas. Írassunk ilyen nyelvtani mondatokat is, de ne fogalmazás címen, ne a fogalmazási füzetbe, hanem a nyelvtani füzetbe, vagy a palatáblára.

Mi legyen hát a népiskolai fogalmazás tárgya? Ezt dogmaszerűen, állandó jelleggel megállapítani nem lehet és nem is szabad. Ennek alkalmazkodni kell a gyermek lelki világához is, ismereteihez is, de alkalmazkodni kell a korhoz is, melyben élünk, a viszonyokhoz is, melyben mozgunk.

Fájdalom, most a háború korszakát éljük. A napi és tanügyi lapok egyes rovatai mind a háborúval vannak összefüggésben. A tárcák is háborús tárcák. Még a női divatlapokat is háborús vonatkozásban írják és szerkesztik most. A templomi imák és predikációk is (nagyon helyesen) a háborúhoz alkalmazkodnak. Még a levegő is háborúval van most tele. A népiskolai fogalmazás tanításnak is ehhez kell most alkalmazkodnia.

De hogy ne csak általánosságban beszéljek, ide írok néhány címet, hogy milyen háborús anyagot gondolok én feldolgoztatni fogalmazványunknak.

1. Miért van háború? 2. Családunkból kik vannak háborúban és merre? 3. Hindenburg. 4. Zeppelin. 5. König, a Deutschland kapitánya. 6. Konyovics, a magyar repülő hadnagy. 7. Szerbia leveretése. 8. A Lovcsen elfoglalása. 9. Az oroszok Uzsoknál. 10. Oroszdúlta vidék leírása. 11. A gorlicei áttörés. 12. Magyar katonák bátorsága és megbízhatósága. 13. Orosz foglyok nálunk. 14. Karácsony a lövészárokból. 15. Karácsony a hadi kórházban. 16. Sebesült katonák érkezése. 17. A nők tevékenysége a háború alatt itthon. 18. Az asszony kocsis. 19. A szántó-vető magyar asszony. 20. Iskolás-leány segítése a tanyán. 21. Piaci árak a háború alatt. 22. Az árdrágítók büntetése. 23. A katonai posztócsalók. 24. A románok betörése Erdélybe. 25. Hogy menekültek Erdélyből a magyarok? 26. Menekült vonat

érkezése. 28. A menekült magyarok nálunk. 29. Az itthonlevők érzik-e a háborút? 30. Miért volna jó, ha már béke lenne? stb.

Ilyen és ehhez hasonló témákat könnyen készíthet minden tanító. Én ezeket nem azért soroltam fel, hogy ezeket minden tanító, minden osztályban okvetlen dolgoztassa fel, hanem azért, hogy ezekből könnyen választhat mindegyik kollegám olyan témát, melyet legjobban megszeret s melyet növendékei fel fogásához legalkalmasabbnak tart s amely a gyermeket legjobban érdekli.

Törökszentmiklós.

Zeke Dániel,
református tanító.

Közélet

„Kis Biblia.“

Régi könyveim közt kutatva már régebben ráakadtam egy angol pap által írt könyvre, melyet egy német pap lefordított német nyelvre, német nyelvről pedig Igaz Sámuel lefordított magyarra és ki is adta azt 1821-ben. Ez a könyv a „Kis Biblia.“

Ha ennek a könyvnek nagy keletje volt a németeknél, mert 1820-ig két kiadást ért, lehet azután többet is, ez azt bizonyítja, hogy Németországban hihetőleg kedvesen fogadták nem csak a papok, hanem az egyháztagok is.

Nagy becsületére vált ez a munka az angol szerzőnek, mert e könyv kiadása által előmozdította a vallásosságot, e mellett főként a lelkészek kezébe oly könyvet adott, mely a konkordanciális szótárt némileg helyettesítette, mert a keresztyén vallás hit és erkölcs-tani igazságait a szentírás szavaival adja elő. De predikáció készítésnél is hasznos segédeszköz.

Címe ez: „Kis Biblia“, avagy a keresztyének hite és kötelességei a szentírás szavaival. Ezt megelőzi a bibliáról és annak olvasásáról való elmélkedés, és az anyaszentegyháznak világos szava szent és nagytiszteletű tanítóinak munkáiban a Biblia közönséges olvasásának kötelező voltáról. Egybe szerkesztette és fordította Igaz Sámuel. Második kiadás az 1820-iki szerint. Bécsben, ns. Chelen örökösénél 1821-ben.

Előszó: Jelenvaló munka, melyet Stevenson Wilhelm angol tudós írásából, Professor Beck Jakab Kristóf Basiliában német nyelven adott ki, a Keresztyén Hitnek tudományát annak ágazatai szerint a Szent Írásnak tulajdon szavaival adja elő. A szentírásbeli helyeknek tárgyaikra nézve pedig konkordancia gyanánt szolgálhat. Magában foglalja ez kevés árkusokon a szentírásnak egész summáját, melyet egyszersmind összefüggésben alkot össze. Egybeszerkeszteti az itt-ott elszórt jeles mondásokat; segíti az emlékező tehetséget. Oktatást, épületet vehetnének ebből a gyermekek és megért em-

berek, még pedig nem emberi bölcsességnek, hanem a Szentléleknek szavaival. Tanácsot talál ebben a tudatlan, valahányszor hitének ágazatairól, avagy életének tisztéről gondolkodik; a Tudós pedig alkalmat lel, hogy valamit hosszasan hallott vagy olvasott, kevés órák alatt elméjében megújítsa. Szülék, iskolatanítók a legfontosabb mondásokat vehetik belőle, hogy azokat gyermekeiknek, tanítványaiknak szívekre kössék. Méltónak ítéltetett azért, hogy közönségesebb használhatóság végett magyar nyelven is kiadatnék.

Ennek elejébe bocsáttatott ama szép elmélkedés, a szentírás olvasásának hasznos és szükséges voltáról, mely Esz Károly és Leánder huysburgi és marburgi papoknak Sulzbachban 1816. és 1819-ben több felsőbb-ségnek helybenhagyásával, német nyelven megjelent újtestamentumok előtt találtatik.

52 egyházi atya nézete van e könyvben előadva a bibliaolvasásról. aranyház Szent János konstantinápolyi püspök a többek közt ezt írta a biblia olvasásáról: „Halljátok, intelk titeket világiak, vegyétek meg a bibliát legalább szerezzétek meg az újtestamentumot. Mindenkör tanuláságotokra léssen. Ne csak beletekints a bibliába; hanem igen buzgón olvasd azt, s tartsd meg jól, amit olvastál. Az az oka minden gonosznak, hogy a szentírást oly kevesen ismerik.“

Mind az 52 egyházi atya aranyház Szent Jánoskal ajánlja a híveknek a biblia olvasását. A keresztyén hittudomány szentírási idézetekből 154 lapon van előadva IX szakaszban 120 tétel alatt. Kivonatolok a könyvből egy rövid részt:

„7. §. Mindenüttjelenvaló. Jer. 23. r. 23—24. Nemde nem közelvaló Isten vagyok-e én? azt mondja az Úr, és nem messzevaló Isten? Vajjon elrejtkezhetik-e valaki a rejtek helyeken, hogy én ne lássam őket, azt mondja az Úr, én vajjon nem töltöm-e be a mennyet és a földet? azt mondja az Úr. 1 Kir. 8, 27. Az ég és az egeknek egei be nem foghatnak téged óh Isten! Zsolt 139, 7. 8. 9. 10. Hová mennék a te lelked elöl? és a te orcád előtt hová futnék? Ha a mennyben vagyok, ott vagy; ha a koporsóba vetem ágyamat, ott is jelen vagy. Ha olyan szárnyaim volnának is, mint a hajnalnak, és a tengernek utolsó határánál laknám is, oda is a te kezéd vinne engemet, és a te jobb kezéd meg fogna engemet: Efezus 1, 23. mert te mindeneket betöltesz.“

Aki ezt a könyvet elolvassa, csodálkozni fog azon, hogy 95 év óta javított és a szentírásbeli helyeket illetőleg bővített kiadásban nem jelent meg. Hiszen ez nélkülözhetlen könyv a lelkészeknél, a tanítóknál, hasznos igaz vallásosságra serkentő a világiaknál.

A lelkészek a predikáció írásnál, a tanítók a vallástanításnál, ahol a lelkészek a vallást tanítják, a vallásoktatásnál haszonnal használhatják e könyvet. A vallástanításnál ugyanis szerintem ha alaposan akarjuk a vallást tanítani, nem elég elmagyarázni a vallástani

penzumot, de szükség a penzum némely szavait, melyeket a gyermek értelmezni nem tud, neki megértelmezni, teljesen érthetővé tenni, azután a megfelelő erősségeket olvasni fel a bibliából, és a megfelelő ének részeket a zoltárból, vagy dícséretből, ez utóbbi el is éneklendő. A vallásitanítás így lehet alapos, így szerezhethet teljes meggyőződést a hit igazságokról a gyermek, így vésődhetik az be mélyebben elméjébe és lelkébe. A kis biblia tehát segédkönyv lehet mind a lelkésznél, mind a tanítónál a jelzett esetekben. A világiak pedig hitünk összes főbb tételeit, és a főbb tételeknek alárendelt hittételeit a szentírás szavaival olvashatják; tehát a bizonyítékokból, az erősségekből levonhatják, illetve kivonhatják könnyen a hitnek felállított igazságait, és meggyőződést nyernek a hit igazságairól; mi által vallásosabbak lesznek, sőt több lagymatag, közönyös, talán Istentagadó is, elébb megy a vallásosságban.

Ez okoknál fogva nagyon esodálkozom, hogy ez a könyv megjavítva és bővítve ki nem adatott, hisz ez a vallásosság előmozdítására hatással volna. Ha az angolok és németek e könyvet hasznosnak tartották és a világiak közé is bevitték, nekünk is hasonlót kellene eszelekednünk, mert minden alkalmat fel kell használnunk, hogy a vallásosságot előmozdítsuk. Ajánljuk tehát a parochiális könyvtári bizottság hathatós figyelmébe és gondoskodásába, hogy ilyen szellemű, tartalmú és célú mű megszerkesztése, kiadása és forgalomba bocsátása iránt a szükséges intézkedéseket megtenni sziveskedjék.

Bélavári.

Könyvismertetés

Az ókori keleti népek művelődés története különös tekintettel a bibliára I. kötet. Irta *Dr. Varga Zsigmond* református theol. m. tanár. Pápa 1915. XXXII + 512 lap.

A Református Egyházi Könyvtár XII. köteteképen jelent meg ez a hazai tudományosságunkra nézve szinte egészen új anyagot tartalmazó mű, amelynek kiadásáért őszinte köszönet illesse a kiadó-vállalat felelős szerkesztőjét és méltó elismerés a tudós szerzőt.

Ez a kötet régen érzett hiányt pótol irodalmunkban. Szerzője kiváló szakértelemmel világítja meg mindazokat a kérdéseket, amelyek az ókori Kelet változatos, gazdag és több ezer éves szellemi fejlődés történetében önálló jelentőségűek, amellet pedig a megoldásuk a biblia formai és főképp tartalmi része kialakulására nézve párhuzamosítási, összehasonlítási és elbírálási szempontból egyaránt ma már nélkülözhetetlennek bizonyult. Ami a tárgyalt részt illeti, erre bátran mondhatjuk, hogy ez a mű teljes és gondosan megszerkesztett alkotás, úgy is, mint művelődéstörténeti rajz és úgy is, mint a biblián kívül levő anyagból egybegyűjtött olyan kommentár, mely a bibliai megértéshez segédkezet nyújt. A részle-

tes előszóban (XV—XXXII. lap) a szerző azt fejtegeti, hogy az ókori Kelet szellemi értékének feldolgozásából mily nagy hasznot meríthet az egyetemes művelődéstörténet, továbbá a bibliai alapon nyugvó protestáns világ- és életnézet és hogy mily nagy szükség van erre nemzeti kulturánk közelebbi megértését illetőleg is. Ezután a mű első részében (1—246. lap) az oknyomozó történelmi taglalás elvéhez képest, mindazonáltal a bibliával való kapcsolat és érintkezés szem előtt tartásával szól az összes ókori keleti népek történeti életéről s külön alfejezetben az arra vonatkozó bibliai adatok kiegészítésével, helyesbítésével, illetőleg megerősítésével mindenütt az eredeti források nyomán, mindamellett az összes értékesebb irodalmi feldolgozások tekintetbe vételével is, megbízható és új képet rajzol ama történeti életéről, amely nemcsak az ókori Kelet műveltségi fejlődéséhez, hanem az ószövetségi kijelentett vallás idői és helyi kialakulásához is tanulságos keretül szolgál. A második részben (246—306. lap) az ókori keleti népek szellemi életének sokoldalú összefonódottságát mutatja be nyelvi elemzés alapján. Itt a szerző tárgyilagos és logikus érveléséből kellemes meglepetéssel értesülünk arról, hogy az előázsiai kultúra kifejlesztő népei sokszoros érintkezési szállal, az egyik meg, t. i. a sumir pláne a nyelvrokonság szoros kapcsolatával van odafűzve az ural-altai nyelvcsaládhoz; másfelől egészen új megvilágításban látjuk a héber nyelv kialakulási folyamatát, mely az ókori keleti nyelvekkel való sok évszázados kölcsönhatási (adóí és vevői) processus eredménye. Tanulságosan és érdekesen igazolja, hogy a *héber nyelv* a sumirból, a kaukázusi nyelvcsaládból, az egyiptomból és az indogermán nyelvekből tartalmaz a rokon sémi nyelveken kívül egy sereg olyan kölesönszót, melyek nemcsak az általános műveltség, de a vallástörténeti fejlődés megértésére és méltatására nézve is kiváló fontosságúak. A harmadik és utolsó rész (306—512. lap) az ókori Kelet művelődéstörténeti értékeit, úgymint az írást, irodalmat, tudományt, vallást és művészetet ismerteti az összefüggően rendszeres tárgyalás keretében is mindenütt a bibliára való vonatkozás kimerítő feltüntetésével. A kultúrfejlődés tartalmi részének szemléltető, tanító, megbízható és nálunk újszerű szakismertetése ez a fejezet, melyet, miként a többi részeket is, az eredeti kútfők ismerete nyomán jellemzően és kritikailag írt meg a szerző. Az írás fejlődés történeti rajzában ki-domborodik a héber-föníciai ábécé eredetének kérdése, míg az irodalom ismertető leírásából megismerjük a biblián kívül levő és a bibliai irodalmi műfajok azonos-ságát. A tudomány szakaszában látjuk, hogy az ótestamentom egyes ismeretelemei, kivált a naptár, a jogrendszer és az orvostudomány egészen az ókori Kelet tudományos ismeretanyagán épülnek fel, bár a kijelentett vallás átalakító hatása el nem vitatható. Az eredeti emlékek megvilágítása nyomán szinte megelevenedik előttünk az ószövetségnek az egyes ókori keleti vallás

formákról kikerekíthető ismereti képe, viszont másfelől kellemes látványt nyújt az előzsidai vallásos körnek, úgy az ótestamentomnak, mint az ural-altai nyelvészládának vallásával sok fontos ponton és képzet terén való egyezése, amit a szerző beható elemzéssel és szakszerű indokolással az ősidőbeli nyelvrokonság tényéből, illetőleg a hosszú kulturális kölesönhatás történeti kapcsolatából magyaráz meg. Végül a művészi élettevékenységnek az előző részek tárgyalási módjához és eredményeihez mindenben méltó rajza teszi egészé az ókori Kelet szellemi életéről nyert emez ismereti előterjesztést.

Az első kötetben érintett kiváló fontosságú kérdéseket szerzőnk alapos szakértelemmel, történelmi és filológiai kritikával, theologiai teljes tájékozottsággal, ezenkívül olyan lelkesedéssel tárgyalja és oldja meg, hogy művét theologiai irodalmunk határozott nyereségének és hazai kulturtörténetírásunk kiváló gyarapodásának kell elismernünk.

Tagadhatatlan, hogy az itt ismertetett új irányok, új nyomok és új célok még tudós körünkben is nagyobbára meglepetést keltettek, ámde mindezek még akkor is közfigyelmet érdemelnének, ha a theológiától távol esnének, így pedig kiváltképen theologiai vonatkozásuk és színezetük révén érdeklődésünket és teljes elismerésünket váltják ki. Kíváncsian várjuk tehát a második kötet megjelenését, mely az előző szerint az ó és új testamentum vallásos tartalmát fogja megvilágítani a vallástörténeti kutatások szempontjából.

Használhatóság okáért azonban kívánatos és szükséges volt volna, ha a szerző művét illusztrációkkal s egy szemléltető térképpel látta volna el; ezt még pótolhatja a II. kötetben, melyhez mindkét kötetre vonatkozó indexet is kérünk esatolni. Ezenkívül ajánlatos, hogy az idegen szavakat magyar kifejezésekkel helyettesítse, a helyesírásnál pedig tartsa szem előtt a következetességet. — Egyebekben pedig a kiváló és nagytudományú szerzőt szívesen üdvözöljük s írói működéséhez továbbra is kitartást, kegyelmet és sikert kívánunk.

Kritón.

„Bízatok az Istenben“. Imádságok háborús időben, itthonmaradtak és hadbavonultak számára. Írta *Soós Károly* bucsi református lelkész. — Debreczen, 1916. Kis 32-edrét alak. Nyomatta és kiadja Hoffmann és Kronovitz könyvkiadóhivatala. Ára 1 kor. Háborús vallásos irodalmunk szépen virágzik. Az állandó, vágyakozó lelki szükséglet meghozza a maga színes virágait. Elmondhatjuk, hogy az a kis eszmosan kiállított könyvecske, mely most előttünk van, kiválík a többiek sorából azzal, hogy szerző összekötő kapocsnak szánta ezt az itthonmaradtak és hadbavonultak lelkei közé. Szép gondolat, eredeti felfogás, mely méltán kelti fel majd a nagy közönség érdeklődését. — A mű szerzője nem új ember egyházi irodalmunkban. Egyházi beszédei tették ismertté s hozzá tehetjük: kedvessé a *Soós Károly* nevet. Valami természetes báj,

könnyedség s őszinteség ömlik el az ő nemrég kiadott s hamarosan újabb kiadást is ért beszédein. — Ugyanezt állapíthatjuk meg imádságoskönyvéről is. Meglát-szik, hogy *Soós Károly* szeret imádkozni s népével, gyülekezetével együtt szokott imádkozni; keresi és meg is találja nemcsak az ígehirdetésben, hanem az imádkozásban is hívei lelki szükségletét s ami ezzel egyformán fontos: hívei imádkozó szavát. Bár hangja mindenütt keresetlenül egyszerű, de sohasem alant-járó. Irodalmi színvonalát mindig meg tudja őrizni. Mindenesetre az a tárgykör, amelyet felölel, bizonyos egyformaságot visel magán (pl. szülő, feleség, gyermek, testvér, nagyszülő stb. számára meg van írva — egyformán: a hadbavonultért, sebesültért, fogolyért, hősi halált haltért mondandó ima); de szerző mindenikbe tud új hangot belevinni s mindenik imádkozónak bármely helyzetben belát a szívébe. — Imáiban általában keveset idéz a bibliából; ez talán felróható volna, de viszont igen frappáns bibliai helyekkel vezeti be s kedves visszhanggal csendülő énekverssel fejezi be összes imáit. Ezekért szerző méltán megérdemli az elismerést. Mi pedig, akik látjuk az újabb meg újabb imakönyvek megjelenését, ne sokaljuk azt. Az idők jele, hogy népünk buzgó imádkozásban keres oltalmat és vigaszt a nehéz időkben; mi pedig hűtelen sáfárok volnánk, ha ezt a lelki szükségletet nem sietnénk kielégíteni. A *Soós* imakönyvét nyújtjuk bizalommal híveinknek. Meg vagyunk győződve, hogy áldás fogja kísérni ezt az ügyesen megszerkesztett könyvecskét a maga útjában: a családi körben s a lövészárookban egyaránt! — is. —

Mizsák András.

1885 — 1916.

Született Sárospatakon, 1885 március 7-én. A gimnáziumot s theológiát ugyanott végezte. Egész iskolai pályáján szinte közmondásossá vált vas-szorgalommal tanult s mindig jeles eredménnyel. Már korán, mint III. gimnázista, vesztette el édes atyját s ez időtől kezdve maga kereste meg a mindennapi kenyeret s a további tanuláshoz szükséges filléreket. A korai életküzdelem nem engedte meg, hogy élvezze a gyermek- és ifjúkor édes gondatlanságát, játsszi örömeit, mint egykor a nagy *Kálvin*, komolyan a messze jövőbe néző szemekkel járt-kelt a kortársak csapongó kedvétől zajos iskolakertben. Érett volt már annak előtte, midőn 1902-ben erről kiadták a jeles bizonyítványt. 1906-ban letéve az első lelkészképesítő vizsgát, a főiskola ösztöndíjjal külföldi egyetemre küldte. Utrechtet választotta s 3 évig ült a nagy *Gamáliek* lábainál s szívta magába a tudományt. Hazajövet, rövid idei káplánko-

dás után előbb Rásonyban, majd Hernádbüdön vállalt lelkészi állást. Előbbi helyen családot alapított, nőül vette Kőszegi Erzsébetet 1912-ben. A falusi paróchiák ihlető csendjében, a boldog családi körben, kezdi bontogatni tehetsége szárnyait. Dolgozatai egymás után jelennek meg lapjainkban és önálló kiadványokban. Prédikációival pályázatokon díjat nyer, értekezései feltűnést keltenek, különösen a S. R. L.-ban megjelent tanulmánya a holland református egyház történetéről, majd a Cannegieser után írott „Modern irány” című füzeté. Minél jobban fejlődött, erősödött azonban a lélek s a tehetség szárnya, annál gyengébb, erőtlenebb lett a teste s mintha a szellemi munka testi erejét emésztette volna. Tagjaiban a halálnak csirázó magvaival vállalkozik a már többször megvert pásztorú barkaszói gyülekezet „szép kies folyóvizekre” legeltetésére, 1914-ben. — Úgyde lelkének készsége mellett, teste erőtelennek bizonyult, betegségtől megtámadott szervezete nem tudott ellenállni a könyörtelen ellenségnek s fájo lélekkel járta két éven át a megpróbáltatások kálváriáját, amint érezte erejének fogyását s nézte árván maradó fiatal hitvesét s két kicsiny gyermekét. Nehéz testi-lelki gyötrelmeitől 1916 augusztus 25-én váltotta meg az Úr, magához szólítván a szerető gyöngéd férjet, édes apát, a jó testvért s a sok talentommal megajándékozott pásztor.

Most is előttem van és sohasem feledem, mikor először jelent meg a mi lelkészi értekezletünkön, kezében szorongatva egy felolvasandó értekezés kéziratát. Az idő eltelt más ügyekkel, az értekezés meghallgatását egy félesztendőre elhalasztottuk. Az a láng, mely akkor a fátyolos szemekben felvillant, beszélt arról, hogy mi dúl a nemesen érző szívből. Egy félesztendő: „akkor már én ott állok Birám előtt s nem a földi pályatársak lelkét foglalkoztatom értekezésemmel, de számolni fogok a sáfarkodásról s azokról, kiket reám bízott az Úr!” S valóban meg kellett állanunk a föld megnyílt kebele körül s keserves fájdalommal néznünk a sirra s az itthagott gyámolatlanokra. Mily rettenetes azoknak a göröngyöknek zuhogása, melyek lassan-lassan takarják el szemeink elől azt, ki előtt még ott állott az élet a meg nem harcolt küzdelemmel, az ifjúság a maga örömeivel, az akarás a maga nagy feltevéseivel, a vágyak, a remények a be nem teljesedéssel! Mily égetők azok a könnyek, melyeket fel nem száríthatunk, le nem törölhetünk a gyámol nélkül maradt özvegy, a nevelés nélkül maradt árvák szeméiről. — Ám az, aki látja a könnyeket s aki ismeri az ő sok talentommal megáldott szolgájának munkáját, nemes pályafutását: bizonyára megdicsőíté az elköltözött idvezült lelket a tiszta lelkeknek nagy karában! Hisszük, hogy úgy van s éppen azért könnyeinket letörölve, az Úr szent akaratán megnyugodva,

intsünk búcsút korán elköltözött pályatársunk után: Isten veled!

Szendrey István,
egyházmegyei jegyző.

Halottaink

Solymosi Lajos magyarbeczei lelkész, életének 78., házasságának 47., lelkipásztorkodásának 51. évében, szeptember hó 18-án Nagyenyeden elhunyt.

Seres Ábrahám barabási lelkész, 53 éves korában szeptember végén meghalt.

Vályi Kalas Géza református tanító, a harctéren szerzett betegségében, hosszas szenvedés után, életének 41., házasságának 12., tanítókodásának 20. évében, szeptember hó 19-én Kunmadarason elhunyt.

Hines Miklós táblabíró, a marosi egyházmegye tanácsosa, 71 éves korában Aranyosgyéresen elhunyt.

Különfélék

Húsz esztendő.

Október közepe tájt, egy szép őszi napon, nagy mozgolódás volt köztünk, kik még akkor — a millenáris ünnepek évében — a közönséges rend szerint is katona-sorban valánk; de azért az egyház és az egyházkerület dolgai iránt már akkor is érdeklődtünk. Nem azt találgattuk —, mint néhány évvel előbb egy másik választásnál, — hogy lesz-e abszolút többség, hanem csak azt, hogy mennyi lesz az abszolút többség. Mert, ha Debreczen nem is szavazott rá, mindenki előtt bizonyos volt, hogy nem lehet más az egyházkerületi főgondnok, mint a „főispán”.

A „főispán”. Különös, de mindenki így emlegette. Még amikor egyházkerületi főgondnoki székét elfoglalta, elnöktársa is így szólította meg. Miért? Nem olyan ember volt, akinek ez az állás adta volna a tekintélyt. Neve, családjának fénye, egyéni nagy tulajdonságai sokkal magasabb értéket adtak neki a főispánságnál. Mégis csak „főispán”-nak hívta mindenki, mivel hogy ez az ember a magára vállalt tisztséget mindig olyan odaadással és eréllyel szokta betölteni, hogy ezáltal tisztségének egész jelentősége kidomborodik.

De épen azért nem volt nehéz elképzelni, hogy már ezentúl nemcsak „főispán”, hanem egyházkerületi főgondnok lesz, bár ez a mi szemünkben ki nem fejezhető rangemelkedést jelentett. „Mintha a széniort rektor professzorrá tennék”, — sóhajtott egyikünk a maga gondolatvilágának megfelelően s természetesen kitűnő széniorra gondolva.

Mert azt mi, gyermekifjak is sejtettük, hogy e rendkívüli energiáját férfiúnak főkurátorsága korszakot fog jelenteni az egyházkerület életében. És bár semmi sem adott okot arra, hogy népszerű legyen előttünk, sőt bár társasági összeköttetések inkább az ellentábor felé hajtottak volna: tiszteltük és esodáltuk, mint ahogy az erőből duzzadó ifjúnak mindig imponál a nála sokkal nagyobb erő.

Most, húsz esztendeje ennek. És akik akkor sokat vártunk, most visszatekintve a húsz évre: úgy találjuk, hogy *ennyi* eredményt remélve — akkor: gyermekesen képzelődőnek tartottuk volna magunk magunkat.

Δ

A debreczeni m. kir. tudományegyetemen a hittudományi hallgatók száma 63. évek szerint: az I. éven van 13, a II. éven 10, a III. éven 26, a IV. éven 14 hallgató. A jogtudományi karra beiratkozottak száma 169, a bölcsészettudományokra pedig 33 hallgató van, akik közül 11 nőhallgató.

A debreczeni református egyház presbiteriuma folyó hó 12-én délután gyűlést tartott, amelyen több fontos ügyet intéztek el. Nánay Béla leánygimnáziumi tanár a presbiterium előtt letette a hivatali esküt. Ezután az újonnan választott tanítókat beiktatták állásukba. Dicsőfi József lelkészelnök meleg hangú beszédet intézett az új tanítókhoz, amelyben a hivatali hűséget és az önzetlenséget kötötte a lelkükre. A szép szavakra Ujvárosy Kálmán válaszolt. Hálásan köszönte az egyháznak irántuk megnyilvánuló bizalmát s ígérte, hogy odaadó munkásságot fejtenek ki az egyház és a közoktatásügy javára. Tudomásul vették, hogy a felső leányiskolában Rottler Blankát alkalmazták helyettes-tanítónőül. Majd dr. Juhász Nagy Sándor terjesztette elő a drágasági segélyezésre vonatkozólag a gazdasági bizottság terjedelmes javaslatát. E szerint az egyház húszszázalékos drágasági pótlékot ad tisztviselőinek és alkalmazottainak, azoknak a kivételével, akik az államtól ezt már megkapták. Ezenkívül a családapákat gyermekek után járó drágasági segélyezésben részesítik és pedig 1916 január 1-től 1917 december 31-ig. A húszszázalékos háborús segélyezés évi 18,752 koronát, a családi pótlék jellegű drágasági segélyezés pedig 20,654 korona kiadás-többletet jelent. Amennyiben pedig az egyház egyes alkalmazottai időközben az államtól családi pótlékot kapnának s ez kevesebb lenne, mint amit az egyház ad, a különbözetet az egyház folyósítja. — A tanítóknak lakáspótlékra és a magasabb lakbérnek az egyházi fizetési pótlékkal való egyidejű utalványozására vonatkozó kérelmét nem teljesítették, valamint a hadbavonultak helyettesítését végző tanítók hono-

rálását is háború utánra halasztották. — A felsőbb leányiskola és a tanítónőképző középiskolai képesítésű tanárainak kezdő lakbérét 1916 szeptember hó 1-től 800 koronára emelték. Tudomásul vették a szépszentgyörgyi állami tanítónőképző-intézet elhelyezéséről szóló jelentést.

A debreczeni református főgimnázium tanulói-nak létszáma osztályok szerint: I. A) osztályban vannak 76, I. B) osztályban vannak 71; e két osztályban van 19 menekült. II. A) osztályban vannak 61, II. B) osztályban vannak 63; e két osztályban van 12 menekült. III. A) osztályban vannak 55, III. B) osztályban vannak 55; e két osztályban van 20 menekült. IV. osztályban vannak 85; ebből menekült 12. V. osztályban vannak 61; ebből menekült 6. VI. osztályban vannak 68; ebből menekült 7. VII. osztályban vannak 54; ebből menekült 7. VIII. osztályban vannak 36; ebből menekült 1. — Az összes létszám: 685; ebből menekült összesen: 84. — *A menekült tanulók megoszlása megyék szerint:* Csik megye 33. Fogaras megye 2. Háromszék megye 15. Hunyad megye 3. Kisküküllő megye 1. Marostorda megye 10. Nagyküküllő megye 4. Szeben megye 11. Udvarhely megye 5. Összesen: 84.

A nagybányai egyházmegye folyó hó 17-én tartotta őszi közgyűlését Szatmáron.

Az alsószaboles-hajduvidéki egyházmegye folyó hó 26-án fogja megtartani őszi közgyűlését Debreczenben a vármegyeházán.

Gyermeknap Debreczenben. A hadiárvák és főleg az erdélyi menekültek gyermekeinek védelme és segélyezése ügyében a Debreczeni Patronázs Egyesület folyó hó 22-én, vásár vasárnapján gyermeknapot tart, amelynek rendezésére a jótékonykodás terén kiváló érdemeket szerzett Sass Béláné úrasszonyt kérték föl. A város különböző helyein 16 urnát fognak felállítani.

Csészi Nagy Imrét, a debreczeni 2. honvéd huszárezred ezredesét, egy népfelkelő dandár parancsnokát, régi református papi familia sarját, Ő felsége az ellenséggel szemben tanúsított vitéz magatartásáért a hadidíszítményes Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Gratulálunk.

A pápai református tanítónőképzőbe 140 (tavaly 135), a református polgári leányiskolába 130 (tavaly 133) növendék iratkozott be.

A miskolci református felső leányiskolába ebben az évben 332-en iratkoztak be: ez a létszám osztályonként a következőleg oszlik meg: I. A) 50; I. B) 48; II. 66; III. 58; IV. 49; V. 11; VI. 11 és V. gimnáziumba 39. Tavaly az összes létszám 226 volt. Az idei 332 növendékből református 151, evangélikus 34, róm. kath. 53, gör. kath. 2, gör. kel. 1, izr. 90.

A sárospataki főgimnázium osztályaiba erre az iskolai évre a következőleg iratkoztak be a tanulók: az I. osztályba 90, a II-ba 54, a III-ba 57, a IV-be 48, az V-be 51, a VI-ba 40, a VII-be 32, a VIII-ba 30, összesen 402-en, ezenkívül van 36 magántanuló. A tanulók létszáma az idén 51-gyel több, mint tavaly. A beiratkozottak közül 20 erdélyi menekült diák.

Az első vak theológus. A Budapesti megjelenő Egyházi Értesítő közli, hogy Szalay Károly tiszthelyettes, aki a háborúban elvesztette szemvilágát, elhatározta, hogy theológus lesz. A budapesti református theológiai akadémia tanári kara méltányolván az elhatározás felemelő voltát, a jelentkezőt örömmel felvette.

A Lorántffy Zsuzsanna Egyesület folyó hó 20-án délután a Kálvin-téri református templomban Antalfy Zsiross Dezső orsz. zeneakadémiai tanár, M. Medek Anna és dr. Székelyhidny Ferenc, a m. kir. Opera tagjai közreműködésével az erdélyi menekültek javára sikerült orgona-hangversenyt rendezett.

A Debreczen városi levéltári bizottság javaslatára a városi tanács kimondotta, hogy a 2745 darabból álló végrendeleti gyűjtemény tárgymutatóját kinyomatja. A gyűjteményről Herpay Gábor levéltárnok készíti el a pontos és nagy fáradságot igénylő jegyzéket, amelyet nyomtatásban megküldenek úgy a törvényhatósági bizottság tagjainak, mint a magyarországi könyvtáraknak és múzeumoknak.

Theológiai tanár táborig lelkész. Hornyánszky Aladár, a pozsonyi ev. theol. akadémia tanára még a háború elején önként jelentkezett táborig lelkészi szolgálatra. Behívását folyó hó 5-én kapta kézhez, amikor is nyomban bevonult.

Gyurátz Ferenc, a pápai ág. ev. gyülekezet lelkipásztora, miután már előbb a püspöki állásáról leköszönt, folyó hó 8-án lelkészi hivataláról is lemondott, kijelentvén, hogy a lelkészi állást csak addig fogja betölteni, amíg a püspökvalasztás megtörténik. Ajánotta, hogy lelkészül majd az új püspököt hívják meg, hogy Pápa tovább is püspöki székhely maradjon. Az ősz lelkészt a gyülekezet áldása kíséri nyugalmaiba.

A sírokat nem fogják kivilágítani halottak napján. Az esztergomi főkáptalan folyó hó 14-én délelőtt a hercegprímás elnöklésével tanácsulést tartott, amelynek határozata folytán felhívják a híveket, hogy a halottak estéjén szokásos kivilágítást ez idén a világitószerekben beállott hiányokra való tekintettel mellőzzék. A tanácsulás egyben azt is kimondotta, hogy ugyanebből az okból intézkedni fog, hogy a csendes misében csupán két gyertya, az énekes misében pedig legfeljebb négy gyertya gyújtassék meg az oltárokon.

A német papirosiány. A porosz közoktatásügyi miniszter a papiros inségre való tekintettel, rendeletet bocsátott ki, amelynek értelmében ezentúl tilos a főiskolák programjainak, ünnepi emlékiratainak és beszédeinek állami költségen való nyomtatása, illetve megrendelése. Ezenfelül a háború ideje alatt az egyetemi évi krónikákat sem szabad kinyomatni.

A—y.

Humanitárius intézmény. Az iparfelügyelők tevékenységéről kiadott 1913. évi jelentésben olvasható, hogy a pozsonyi cérnagyárban szoptató-szobát létesítettek, melynek használatától eleinte ugyan idegenkedtek a munkásnők, amely azonban az év folyamán már szüknek bizonyult. A jövendő munkásgeneráció életerejét az ilyen intézmények igen kedvezően befolyásolhatják s így azok létesítését tervszerűen működő propagandával kellene elősegíteni. A—y.

Gazdasági oktatás és gazdasági gyakorlatok az orosházai református polgári iskolában. Hogy a polgári iskolákba mimódon vezethető be a gazdasági oktatás, arra érdekes sorokat olvasunk Nagy Lajos orosházai polgári iskolai igazgató tollából a Gazdaszövetség c. lap hasábjain. Az alább közlendő levéltöredék háttere az, hogy a Népszava támadó cikket közölt Nagy Lajos igazgató ellen, aki a Gazdaszövetség érdeklődésére hosszú levélben igazolta magát. E levéltöredéket tehát a benne levő pozitív adatokra való tekintetből hozzuk, hogy azokat a gazdasági neveléssel foglalkozó s az iránt érdeklődő olvasóink megismerjék: „Tény, — úgymond, — hogy a vezetésem alatti református polgári iskolában négy év óta a munkára nevelés be van vezetve s minden növendék, személyválogatás nélkül, a gazdasági gyakorlatokban a kijelölt délutánonként részt vesz; hogy az iskolától 25—30 perenyire, a község szelétől tíz perc távolságra levő gazdaságba a kimenés és bejövétel kettős sorokban, tanári felügyelet mellett történik, hogy a növendékek csak testi erejüknek megfelelő munkát végeztek, de a gyengébb szervezetű fiúk minden tekintetben kiméltettek s ez a magyarázata annak, hogy négy év leforgása alatt soha egyetlen tanulónak a gazdasági gyakorlatokból kifolyólag baja nem esett, de sőt a testi mozgás és a szabadban való foglalkozás egészségüknek javára is szolgált, ezek minden valóságos és elvitathatatlan tények. Ellenben valótlan és egyszerűen nem igaz állítás, hogy a növendékek „a községtől jó távol fekvő földekre kosarakban hordták a trágyát huzamos időn át, reggeltől estig”. Hogy ilyen képtelenség hogy kerülhet lapba — egyszerűen érthetetlen. A megállapított és tervszerűen keresztül vitt munkarend a következő: minden osztály hetenként vagy kéthetenként egy délután végez gazdasági gyakorlatot. A kiindulás délután fél kettő vagy két órakor történik. Megérkezés

után pihenés következik, bár többen az időt játéokra használják fel. Majd kezdetét veszi a munka, mely az első s második osztálynál legfeljebb egy és fél, a harmadik és negyedik osztálynál valamivel hosszabb ideig s a felsőbb osztálybelieknél két-három óráig tart, tehát reggeltől-estig soha senki nem dolgozott, ez még gondolatnak is képtelenség, hiszen délelőtt mindig és többször délután is tanítási órák vannak. A növendékek sokféle munkát végeztek, de a szántásnál nem segítettek. Trágyát, igaz, hordtak, mert a kísérleti telep minden munkáját és így annak trágyázását is ők végezték. De miből állott ez a munka? Csak annyiból, hogy a szekereken a föld széléhez hozott trágyát öt-tíz méter távolságra a fiúk tovább vitték és szétszórták s ez a munka két délután, fél óráig tartott. A gazdasági gyakorlatok csak jó meleg időben tartatnak s a munka megkezdése előtt a növendékek kabátjukat kivétel nélkül mind leteszik, sőt az élelmesebb fiúk rossz cipőkben jönnek, vagyis jó cipőjüket is levetik, hiszen a legtöbb gyermek mezitláb igen szeret járni, tehát ruhaelrontás és összepiszkolás, negyven koronás cipő szétronválódása ott soha elő nem fordult.

Az első lelkészképesítő vizsgálat a tiszántúli református egyházkerület vizsgáló bizottsága előtt dr. Baltazar Dezső püspök úr elnöklésével, a folyó hó 17--20. napjain tartatott meg. Vizsgálatra jelentkezett és előállott 24 jelölt, akik közül jelesen képesítették öten, u. m. Ferenczy Károly szénior, Kacsó János, Kelemen Gyula, Szaploneay Bertalan esküdtfelügyelők és Kiss Lajos genfi akadémikus. Jól képesítették nyolcan, egyszerűen képesítették heten és a folyó évi december hó 12. napján délelőtt tartandó javító vizsgálatra utasítottak négyen. A vizsgázottak nevében Ferenczy Károly intézett hála és búcsú szózatot a bizottsághoz és az Alma Materhez, azután pedig dr. Baltazar Dezső püspök úr fennen szárnyaló, gondolatokban bővülködő és buzdító alkalmi beszéddel bocsátotta ki a tiszteletes atyafiakat élethivatásuk színterére. A felemelő és megható alkalmiság a 179. dicséret 10. versének eléneklésével ért véget.

Helyettesitanitónóket keres sürgősen több egyház. Jelentkezések Kiss Ferenchez (Debreczen Kollégium) küldendők.

Szerkesztői üzenetek.

J. I. M—g. Az illető hírt — amint jelezve is van — a Gazdaszövetség c. lapból vettük át, mivel közérdekűnek gondoltuk. A hír magyarázatára mi nem vagyunk hivatva, éppen azért bővebb tájékozódás végett tessék a Gazdaszövetség szerkesztőségéhez (Budapest, IX. ker. Üllői-út 25. sz.) fordulni, hivatkozván arra, hogy az általunk szószerint közölt hír nevezett lap 40. számának 1028. lapján jelent meg.

B—I. Kézirataira sort keritünk, kivéve a K—i-t, mivel ez a tárgy jelenleg — úgy látszik — nem tekinthető aktuális jellegűnek.

Tartalom: Görömbei P., Elnöki megnyitó beszéd. — Tárcá: Erdély I., Óeska palást. — Budai G., Szálongó levelek. — Egyház: G. Szabó M., A szatmári egyházmegye őszi közgyűlése. — Iskola: Az Országos Református Tanáregyesület működése. — Zeke D., A népiskolai fogalmazás tanításáról. — Közélet: Bélavári, Kis biblia. — Könyvismertetés: Kriton, Dr. Varga Zs., Az ókori keleti népek története. — Szendrey I., Mizsák András. — Halottaink. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 43. szám.

370—916. sz.

Pályázat.

A szigetfalu-i református hatosztályú vegyes osztatlan iskolához, hadifogoly kántortanítója hazaérkezteig, helyettes kerestetik. Fizetése havi 80 korona és törvényszerű lakás, kerttel. (Ha ismétlősöket is tanít: a községtől évi 100 kor. havi részletekben). Pályázhatnak tényleges és nyugdíjazott, de munkabíró okleveles tanítók, tanítónők, óvónők és III—IV-ed éves képezdészek. Pályázati határidő október 30. Állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények: Református egyház, Szigetfalu, Temesmegye címre küldendők. Szigetfalu, 1916 évi október hó 11-én.

Imre Árpád,
református lelkész.

Pályázat.

A tiszabezdédi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet kántortanítói állásra.

Javadalom: 1. készpénz az egyházpénztárából évnegyedenként előre fizetve 1160 kor.; 2. a törvényes állami kiegészítés; 3. az egyházkerületi szabályrendelet szerint megállapított stóla; 4. három szobával, konyhával és mellékhelyiségekkel lakás és kert.

Kötelessége: a presbiterium által kijelölendő osztályoknak a tiszántúli egyházkerületi tanterv szerinti tanítása; az ismétlő iskolások tanítása a téli hónapokban; faiskola kezelés. Csak 30 éven aluli férfiak pályázhatnak.

Pályázati kérvények felszerelve november hó 7. napjáig a lelkészi hivatalhoz küldendők.

Tiszabezdéd, 1916 október hó 15.

Porzolt Lajos,
lelkész.

1285—1916. P.

Pályázat.

A debreczeni református egyház pályázatot hirdet a Nyilastelepi I—IV. osztályú fiúiskola újonnan szervezett s lemondás folytán megüresedett férfi tanítói állásra.

Fizetés: 1. Alapfizetés az egyház pénztárából 100 korona. 2. Fizetékiegészítés államsegélyből, az 1913: XVI. t.-c. szerint. 3. Újabb intézkedésig pótlék, az állami tantók fizetése arányában, az egyház pénztárából, a 184.941—1913. sz. vall. és közokt. miniszteri rendelet által meghatározott mennyiségben és szolgálati években. 5. Újabb intézkedésig, lakbér az 1913: XV. (tizenötödik) t.-c. 5. §. III. sz. rovata szerint, azon fizetési osztálynak megfelelőleg, amelybe a megválasztandó tanító az 1913: XVI. (tizenhatodik) t.-c. alapján tartozik.

Kötelesség: Rendesen egy vagy két osztály, ez idő szerint négy osztály tanítása, a tiszántúli református egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: Keresztlevél, oklevél, időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány, legújabb keletű orvosi bizonyítvány, az állami vagy más felekezeti tanítóképzésben nyert oklevél mellett, a vallástamból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik református egyházkerületi tanítóképesítő bizottságtól nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok: 1916. év november hó 4. napjának délutáni 5 órájáig Szele György iskolaszéki elnökhöz (Ferenc József-út 37. sz.) küldendők, vagy adandók be. — Az a pályázó, aki ez idő szerint állásban van, biztosítani tartozik azt, hogy iskola-fenntartója, megválasztatása esetén azonnal elbocsátja.

A megválasztott tanító, állomását *azonnal* elfoglalni köteles, — a debreczeni református tanítók segélyegyletének kötelezett tagja, — vidékről költözködésének okmányokkal igazolt költségeit, legfeljebb 100 K erejéig, az egyház megtéríti. — Debreczen, 1916 október 12-én.

Kovács József s. k.
főgondnok.

Dicsőfi József s. k.
lelkészelnök.

Dr. Juhász Nagy Sándor s. k.
főjegyző.

VESZÜNK

**kiselejtezett palástokat, süvegeket,
vagy bármiféle templomi felszerelést.**

Kiselejtezett templomi felszerelések forgalmi részvénytársaság

Nagy Jenő, ügyvezető igazgató.

Budapest. VI., Nagymező-utca 8.

Megjelent

SOÓS KÁROLY kiváló imádságíró

„Bizzatok az Istenben!”

című irodalmi eseményszámba menő

új háborús imádságos könyve,

melynek az a páratlan érdeme, hogy kezükbe vehetik az itthonmaradtak s a hadrakeltek egyaránt s egyenlőképen ajkakra vehetik a benne foglalt, fenségesen egyszerű, Isten trónjáig emelkedő imádságokat.

Nem tudjuk tehát eléggé melegen és érdeme szerint ajánlani az **új háborús imádságos könyvet**. Ezt a művet okvetlen el kell juttatnunk palotától a kunyhóig minden hajlékba, — s ami még fontosabb: minden küzdő magyar harcos kezébe. Ezzel teremtjük meg az összedobbanó szívek itthonmaradtak és katonák között a **lelki kapcsolatot**.

A könyv tartalma 54 imádság és minden imádságot bibliai ige vezet be s egy-egy énekvers fejezi be.

A 160 oldalra terjedő **imádságos könyv** 12\8¹/₂ cm., könnyen zsebbe tehető. Erős vászonkötése évtizedekre szól: ez lesz a háború **emlékkönyve**, mely megmarad unokáink számára is. A fedél aranykehellyel, gazdag aranynyomással van díszítve.

Ára példányonként 1 korona.

10 példány egyszerre rendelve, darabja 90 fillér.
Minden példány után 10 fillér portót kérünk.
Megrendelések postautalványon eszközölhetők.

HOFFMANN ÉS KRONOVITZ

:: könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala ::
Debreczen, Ferencz József-ut. 49 sz.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Plac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet.

Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyüket mérték után.

Az 1916—1917. tanévre szóló

iskolakönyv- és tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra ingyen és bérmentve
küldi meg

Hegedüs és Sándor

a tiszántúli református egyházkerület főbizománya,
protestáns iskolai könyvkereskedése

Debrecen.

Lelkész és vallás tanár, tanár és tanító
urak rendeljék meg és terjesszék
a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, eszaki és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti :

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.
Az **Ébresztőnek** minden keresztyén
családhoz és minden keresztyén
ifjúhoz el kell jutnia, hogy a
nemes szépirodalom szárnyain
minden olvasójának lelkébe be-
vigye a keresztyén magyar nem-
zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutató-
számot ingyen küld a kiadóhivatal :

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi
szentedények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegy-
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak

készletek valódi 13 próbás
ezüsből és I. rendű alpacca-
ezüsből, jubileumi dísz tárgyak
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
ésekre különös gondot fordítok

Polgár
Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6290—1916. szám.

A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Esperesi Karához.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az új termésnek közvetlen történő sürgős átvétele iránt rendelkező 2978—1916. M. E. számú körrendelet gyors és sikeres végrehajtása céljából a most idézett körrendelet 9. §-a felhatalmazza a törvényhatóság első tisztviselőit, hogy bárkit kötelezhetnek a rekvirálásnál való közreműködésre.

Ezzel kapcsolatban a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi október hó 5-én 13,078. szám alatt kelt leirata alapján felhívom Nagytiszteletűséged figyelmét a 3627—1915. eln. és 3823—1916. eln. számú leiratban foglaltakra azzal a kéressel, hogy a hatósága alá tartozó tanítókra vonatkozóan a most idézett miniszteri leiratok értelmében lehetőleg sürgősen intézkedni s az esetleg fennforgó akadályokról engem értesíteni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel vagyok
Debreczen, 1916. évi október hó 11.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

6375—1916. szám.

Valamennyi középfokú tanintézet Tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi október hó 4-én 129,901. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatónak kiadott rendelete másolatát azzal közlöm alább, hogy a megkívánt jelentést hozzám mielőbb beterjeszteni sziveskedjék.

Tisztelettel vagyok
Debreczen, 1916. évi október hó 11.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
129,901—1916. V. szám.

Valamennyi tankerületi kir. Főigazgatóságának.

Tájékozódást óhajtván nyerni a román betörés folytán menekült fiú- és leány-középiskolai tanulóknak a különböző középiskolákon való elhelyezke-

déséről, felhívom a kir. Főigazgatóságot, utasítsa a tankerületében levő középiskolák igazgatóit, hogy lehetőleg 92,400—1915. sz. rendelettel megkívánt kimutatással egyidejűleg, az iskolájukban felvett menekült tanulókról kimerítő jelentést tegyenek. E jelentéshez csatolandó egy kimutatás, melyben feltüntetendő, mennyi a menekült tanulók száma osztályonként s mily erdélyrészi középiskolát látogattak a múlt tanévben, illetőleg az I. osztályba lépők mily középiskolát szándékoztak látogatni a jelen tanévben. Különösen feltüntetendő az, hogy nevezett tanulók közül hány talált internátusokban, szüleinél, vagy rokonainál, vagy szállásadóknál elhelyezést.
Budapest, 1916. évi október hó 4-én.

A miniszter helyett:

Ilosvay,
államtitkár.

Kimutatás a háború miatt menekült erdélyi lelkészek segítésére begyűlt adományokról.

Kisvarsányi egyház 5.62 K. Tóth Gáborné Debreczen 10 K. Suhajda Péterné Debreczen 5 K. Menyhárt Lajos Debreczen 3 K. Turricsei egyház 48.40 K. Magyarsanádi egyház 34 K. Tomori Dezső szabolcsi lelkész 25 K. Sárközy Lajos nagykolcsi lelkész 15 K. Pálúr Miklós szilágysámsóni lelkész 10 K. Nagykolcsi református egyház 50 K. Marjay Károly mezőtúri lelkész 100 K. Varga Imre sajióiváni lelkész 20 K. Őri egyházból gyűjtés 60 K. Izsák Imre vajai lelkész gyűjtése 44.58 K. Szabó Mihály dobozi lelkész 10 K. Világosi református egyház 31.04 K. Juhász László győrteleki lelkész 10 K. Juhász Lászlóné, Győrtelek 10 K. Juhász Eszter, Győrtelek 10 K. Juhász Béla Győrtelek 5 K. Biharnagybajomi egyház 10 K. Kozma Zsigmond biharnagybajomi lelkész 20 K. Biharnagybajomból: Darabos Lajos 10 K, Barta Ilona 5 K, Szücs Piroska 5 K. Gergelyi egyház, perselypénz 67 K. Kiss Lajos garbócbogdányi lelkész gyűjtése 102 K. Ifj. Sántó József, Hódmezővásárhely 25 K. Jeney Miklós rendőrkapitány, Debreczen 40 K. Csutoros Albert érendrédi lelkész gyűjtése 100 K. Gávai református egyház 20 K. Baráth Imre gávai lelkész 20 K. Végh József érmihályfalvai lelkész-esperes 50 K. Bereczky József tasnádi lelkész gyűjtése 130 K. Kántorjánosi egyház, perselypénz 60.63 kor. Veress Imre, Iriny 25 K. Irinyi egyház 20 K. Dömény Kornélia gyűjtése, Som 50 K. Joó Kálmán Szarazberek 10 K. Boda Jolán református tanítónő, Gyügye 10 K. Bakó Péter tiszacsécsi lelkész gyűj-

tése 33.35 K. Szatmári református egyház 342.81 K. Tóth Gyula gyűgyei lelkész 10 K. Gyűgyei egyház 5 K. Gyűgyei fogyasztási szövetkezet 10 K. Kisgèresi egyház 20.50 K. Ballay Aladár darcs házi lelkész 10 K. Pocsaji református egyház 10 K. Hajdu Gyula pocsaji lelkész 6 K. Kovács Zsigmond diósadi lelkész 40 K. M. Szabó Miklósné gyűjtése, Királydaróc 6.40 K. Református egyház Királydaróc 15 K. Nagyhodosi egyház 10 K. Nagy Lajos tardonai lelkész 20 K. Gemsei egyház 10 K. Nagy István gemsei lelkész 10 K. Kisari egyház menekült lelkészek, tanítók és földmivesek részére 90 K. Torontálvásárhelyi egyház gyűjtése 100 K. Ungi református egyházmegye őszi közgyűlésén részt vevő lelkészek, tanítók és világi tisztviselők menekült lelkészek és tanítók segélyezésére 410 K. Kósa Zsigmond komlódtótfalui lelkész 5 K. Vitéz Ignác kemecsei lelkész 5 K. Tiszabecsi egyház 5 K. Kom-

játhy Aladár komáromtárkányi lelkész 10 K. Győry János takácsi lelkész 20 K. Vajai egyház perselypénz 26 K. Vajai egyház 20 K. Felsőbányai református egyház 20 K. Felsőbányai egyház gyűjtése 19.40 K. Nagy Lajos felsőbányai lelkész 10 K. Nagy János siliczei lelkész menekült lelkész és tanítók részére 50 K. Derezeni egyház 50 K. Dévaványai egyház 50 K. Szügyi Dániel dévaványai lelkész 50 K. B. Szabó János tabajdi lelkész 10 K. Sáska Lajosné tabajdi lakos 2 K. Sebők István nyíracádi lelkész 15 K. Kun Zoltán Gesztely 20 K. Rohodi egyház 10 K. Kiskolesi egyház 10 K. Futó Zoltán esperes, Szentes 20 K. Református egyház, Ant 50 K. — A már kimutatott 7261.31 koronával együtt: 10,184.04 korona.

Futó András,
püspöki titkár.